

Go

· r e c i t i ·

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének tartalomszolgáltató portálja

- [Reciti Szoba](#)
- [Reciti Kiadó](#)
- [Projektek](#)
  - [Biblioterápia](#)
  - [Corpus alienum \(archív projekt\)](#)
  - [Doromb](#)
  - [Iuniores](#)
  - [Reformtankönyvek](#)
- [Kiadványaink \(ITI\)](#)
- [események](#)
- [régii rec.iti](#)
- [mta btk iti](#)
- [mta btk](#)

Gombhoz a kabátot? Új generáció(k) a késő középkori és kora újkori magyarországi könyvkultúra kutatásában – Szilágyi Emőke Rita írása

december 31st, 2019 § [0 comments](#)

recenzió

Szerk. FÁBIÁN Laura, LOVAS Borbála, HARASZTI SZABÓ Péter, UHRIN Dorottya. *A könyv és olvasója: A 14–16. századi könyvkultúra interdiszciplináris megvilágításban* (Budapest: MTA–ELTE HECE, 2018).

A könyv és olvasója: A 14–16. századi könyvkultúra interdiszciplináris megvilágításban címmel kétnapos konferenciát rendeztek 2017. június 15–16-án az ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola hallgatói, az MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport és az MTA–ELTE Humanizmus Kelet-Közép-Európában Lendület Kutatócsoport; az itt ismertető kötet a konferencián elhangzott előadások írásos, bővített változatait tartalmazza. Amint arra a kötet előszavában Monok István felhívja a figyelmet, felnőtt egy (vagy szerintem inkább két) újabb generáció, amelyik késő középkori–kora újkori könyvkultúrával foglalkozik. Kitűnik ez már a szervezők, illetve a kötet szerkesztők, de még inkább a szerzők névsorából: szinte mind 30–40 év körüli fiatal kutatók. Találunk köztük PhD-stúdiumaikat végzőt, de kutatócsoport-vezetőt is, ám mindannyiukra érvényes Monok megállapítása, miszerint ez a generáció már nyelvileg felkészültebb, mint számos esetben az elődeik voltak. De talán nem is abban áll a nagy különbség, hogy milyen nyelvi felkészültséggel indulnak el a kutatói pályán ezek a kutatók, hanem sokszor a lehetőségekkel való élni tudásuk a *differentia specificájuk*. E generáció tagjai jellemzően az eggyel korábbi nagy könyvkultúra-kutatás jeles képviselőinek (mint pl. Bárczi Ildikó, Klaniczay Gábor, Madas Edit, Monok István stb.) tanítványai, fiatal kollégái lehettek; kutatási témáikban, módszertanukban fel lehet fedezni mestereik keze

nyomát, de pályájukat már nagyobb ívben fut(hat)ják be, mint amire korábban lehetőségük lett volna. Jelen kötet, véleményem szerint, ennek a generációnak az ígérését villantja fel.

A kötet hat tematikus fejezetre oszlik, melyek beosztása olykor kevésbé érthető, olykor talán még erőltetett is, néhány esetben azonban nagyon erős tömböket képeznek a bennük olvasható tanulmányok.

Az első fejezetet (*Műfajok és befogadók*) Kiss Farkas Gábor hosszabb lélegzetvételű tanulmánya nyitja, mely nemcsak terjedelmével feszíti túl a kereteket: Kiss kiváló írása kilóg a kötetet alkotó túlnyomórészt esettanulmányok közül, sokkal inkább tűnik átfogó értekezésnek a 14–16. századi autoritás-fogalmak változásáról és az önkomentárokról, s mint ilyen egy későbbi monográfia kiindulási pontja lehet. Bartók Zsófia Ágnes egy folyamatban lévő kutatásáról ad számot jelen írásában, mely a 2015-ben megvédett disszertációjának (*Az Érdy-kódex exemplumai*) szerves folytatása. Bartók a Karthauzi Névtelen művének kontextusát és forrásait igyekszik feltárni, illetve egy rövid műfaj történeti elemzést is ad az Érdy-kódex kapcsán. Gulyás Borbála tanulmánya az egyik olyan írás a kötetben, melyben tényleg megvalósul a kötet alcímében beharangozott interdiszciplinaritás eszméje: egy izgalmas filológiai és művészettörténeti nyomozás eredményét adja közre az itt közölt írásában, szokásához híven precíz munkát végezve.

A második fejezetet (*Oxfordi kódexek*) csupán két írás alkotja, melyeket az köti össze, hogy mindkettő vizsgálódási tárgya egy-egy oxfordi kódex. Bevallom, a csoportosítást elég erőltetettnek érzem, még az első fejezet beosztásánál is esetlenebb, ami azért is szomorú, mivel mindkét írás nagyon értékes új adatokkal szolgál a késő középkori–kora újkori könyvtörténeti kutatásokat illetően. Míg Fábrián Laura, a kötet egyik szerkesztője a *Secretum secretorum* oxfordi példányát veszi górcső alá, mely a *Képes Krónika* testvérkódexe lehetett és minden bizonnyal Nagy Lajos tulajdonában volt; addig Molnár Dávid (MTA-ELTE HECE) a 16. századi humanista, Hunyadi Ferenc egy eddig ismeretlen orvosi munkáját ismerteti, melyet ma szintén az oxfordi Bodleian Library őriz.

A harmadik fejezet (*Egyetemek kulturális hatása*) szintén két írásból áll, melyek közös fókuszát az egyetem és az egyetemjárások közvetlen és közvetett kulturális hatása adja. A kötetnek szintén szerkesztője, Haraszi Szabó Péter huszita és antihuszita szövegeket ismerteti, illetve ezek szerepét az egyetemi oktatásban, Kelényi Borbála pedig egy monumentális táblázatot ad közre, mely a krakkói diákok könyvtárának jegyzékét tartalmazza. Kelényi nem csupán ezzel segíti a későbbi kutatásokat, hanem fontos megállapításokat is tesz a lista kapcsán, mint például hogy „jogi vagy orvosi témájú könyvek használatát egyetlen magyar diák esetében sem sikerült kimutatni”, mivel a Krakói Egyetemen nem vagy elenyésző esetben folytattak ilyen jellegű stúdiumokat a peregrináló diákok. (Ez a megállapítás után különösen nagy értékkel bír az előző fejezetben bemutatott eddig ismeretlen orvosi mű Hunyadi Ferenc tollából.)

A negyedik fejezetet (*Hagiográfia*) két hagiográfiai tematikájú tanulmány alkotja. Ha valami, hát ez a téma igencsak nemzetközi és interdiszciplináris, így nem véletlen az sem, hogy mindkét itt szereplő kutató a CEU-n (is) végezte tanulmányait, s ennek megfelelően az itt bemutatott kutatásaikat rendszeresen ismertetik angol nyelven is. Uhrin Dorottya, a kötet szerkesztők egyike az Alexandriai Szent Katalinról szóló legendák különböző verzióit vizsgálja meg és tárgyalja, főként a magyarországi forrásokra koncentrálna, Korondi Ágnes pedig a Szent Jeromos életéről és mennyekbe való átviteléről szóló szöveg magyarországi és kelet-közép-európai elterjedését mutatja be igen részletesen és alaposan.

Az ötödik blokk a Corvináknak lett szentelve (*Corvinák*). Itt egymás után találunk egy pályája elején lévő kutatót és egy olyan, bár még mindig fiatal, ámde már itthon és külföldön is elismert kutatót, aki a kortárs Corvina-kutatás egyik meghatározó alakja. Veszprémy Márton kutatási területe a késő középkori és kora újkori asztrológiatörténet, ennek megfelelően e helyütt is erről szól, nevezetesen Mátyás asztrológiai tematikájú kötetei kapcsán. Zsupán Edina kodikológiai esettanulmánya egyike a kötet azon tanulmányainak, melyek ténylegesen interdiszciplinárisak. Tanulmányában egy olyan kódex (Bécs, ÖNB Cod. 138) megfejtését tűzte ki célul, melynek fizikai sajátosságai, mindenekelőtt az illuminációja, alkalmasak arra, hogy azok megismerése révén alaposabb tudást szerezzünk a budai udvarban Mátyás idején működő miniátorok működésére és egyáltalán, a Corvinák provenienciájára vonatkozóan.

Az utolsó fejezet, mely az *Egy budapesti olasz kódex* címet kapta, talán a legerősebb tematikus blokk az egész kötetben, tulajdonképpen egy tökéletes kvartett jött létre, melynek a megszületésében nagy szerepet játszott egy 2017-es olasz tanulmány. Az ELTE Egyetemi Könyvtár Cod. Ital. 3. jelzetű kéziratát és annak történetét Bibor Máté János ismerteti alapos tudomány- és könyvtörténeti írásában, amennyire ez lehetséges

(minthogy a kötet készítési helyét és idejét mai napig nem sikerült pontosan lokalizálni). Falvay Dávid ugyanezt a kötetet italianisztikai szempontból veszi górcső alá, összefoglalva és kontextualizálva Nello Bertoletti 2017-es cikkét, illetve filológiai megfontolások alapján kissé kritizálva is azt. Friedl Viktória, hasonlóan Falvayhoz, Bertoletti cikkéből indul ki, azonban ő nyelvészeti, nyelvtörténeti aspektusból gondolja tovább az olasz szerző megállapításait. A blokk és egyben a kötet zárótanulmányát Boreczky Anna jegyzi, aki a kódex leghíresebb elemét, a 144v-n található lovasszobor ábrázolását helyezte vizsgálódása fókuszába. A bizantinológusok által sokat idézett rajz elkészítési idejének és a lovasszobor mintájának megállapítása egyaránt elsődleges fontossággal bír a kézirat datálásakor, azonban, amint erre Boreczky is jut, sajnos e téren egyelőre nem lehetséges bizonyosat mondani.

A kötetet egy névmutató és a színes képek függeléke zárja, mindkettő igényes és hasznos része a könyvnek. A tartalmi ismertetésen túl, ami a formai szerkesztést illeti, ott sajnos elmarasztalóbban kell szólnom. Igaz a mondás, hogy sok baba közt elvész a gyerek, valószínűleg a kötet kevesebb hibát és következetlenséget tartalmazna, ha nem négyen, hanem csupán egy vagy két személy szerkesztette volna. Bár a tartalmat szerencsére a formai hibák el nem rontják, azonban igen bosszantó egy igényes szakmai kötetben többször (!) is azt olvasni, hogy a nemzeti könyvtárunk neve Országos Széchényi (!) Könyvtár (pl. 77, 118), zavaróan sok az elgépelés, nyomdahiba, illetve előfordul olyan szerzői–szerkesztői következetlenség is, hogy a fekete–fehér illusztrációk minden esetben a tanulmány után közvetlenül szerepelnek, míg a színes képeket hátul a függelékben találni. Ez régen a nyomdatechnikai megoldások miatt szokásban volt, de a mai technikai kivitelezések nem teszik szükségessé, s lehetne olvasóbarátabb megoldást választani.

A kötetet olvasva az volt a benyomásom, hogy a tanulmányok valahogy nem álltak össze koherens egésszé, töredezett és esetleges maradt a kapcsolódás az egyes részek közt, miközben külön-külön túlnyomórészt kiváló írásokról van szó. Az interdiszciplináris megvilágításra végül is nem került sor egy-két kivételtől eltekintve, és a 14–16. századi könyvkultúrára vonatkozóan is csak kevés általános tanulságot hozott magával a tanulmánykötet, ezért talán szerencsésebb lett volna a címválasztásnál inkább az egyéni történetek, az esettanulmányok felé eltolni a hangsúlyt. Könyvtörténeti újdonságokban nincs hiány, azonban a recepció, az olvasási folyamatok és maguk az olvasók sajnos szintén csak szórványosan kerülnek elő. Mindazonáltal *A könyv és olvasója* című tanulmánykötet fontos olvasmány a korszak kutatói számára, egyes tanulmányai jó kiindulási alapjait képezhetik a későbbi kutatásoknak, míg a többségük tüélesen irányítják rá a pillantásunkat az új eredményekre és izgalmas esetekre. Már csak a szintetizálás van hátra, amire ez a generáció, vagy ennek valamely tagja, minden bizonnyal képes lesz, talán nem is olyan sokára.

A szerző a Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Irodalomtudományi Intézetének posztdoktori ösztöndíjas
tudományos munkatársa

Summary

The volume *The Book and its Reader* contains papers on the book culture of the Hungarian Kingdom in the 14–16th centuries. These papers are the written and improved versions of the lectures given at the conference of the same title held in 2017. As István Monok states in the preface, the authors are the students of renowned researchers of the 20th century, thus the volume displays the fruits of the research of a new generation. The members of this generation continue the source research programs and contextualize their topics internationally in foreign languages. In the volume, we find papers on diverse genres, comprehensive descriptions of codices (from Oxford, the Budapest University Library, and Corvina), and research results on hagiography and peregrination. Unfortunately, the sections are not connected to each other, and the reader only gets a proceedings, not a volume of studies. Until some of these researchers publish a monograph on this topic, I believe this volume will be useful for both students and researchers.

Megosztás:

Tagged [hagiográfia](#), [kéziratok](#), [könyvkultúra](#), [kora újkor](#), [peregrináció](#)

Tartalom [+]

Vélemény, hozzászólás?

Hozzászólás küldéséhez [be kell jelentkezni](#).

- **Szilágyi Emőke Rita**
- *Gombhoz a kabátot? Új generáció(k) a késő középkori és kora újkori magyarországi könyvkultúra kutatásában – Szilágyi Emőke Rita írása*

- [recenzió](#)
[Summary](#).

• Tartalom a recitin

- [autoreferátum](#) (28)
- [errata](#) (1)
- [fontos idézetek](#) (2)
- [könyvismertetés](#) (27)
- [recenzió](#) (129)
- [reciti könyv](#) (79)
  - [BSMRÆ](#) (2)
  - [Conference Materials](#) (1)
  - [Doromb](#) (6)
  - [Értelmiségi...](#) (3)
  - [FiKon](#) (5)
  - [Hagyományfrissítés](#) (6)
  - [Irodalomtörténeti füzetek](#) (5)
  - [ReKonf](#) (4)
  - [ReTextum](#) (9)
  - [RomKép](#) (1)
- [reciti közlemény](#) (8)
- [RECITI ZOTERO](#)
[címkefelhő](#)
[a reciti szerzői](#)
- ◦ [RSS - Bejegyzés](#)
- Értesítés új tartalomról:

• Meta

- [Bejelentkezés](#)
- [RSS \(bejegyzés\)](#)
- [RSS \(hozzászólás\)](#)
- [WordPress.org](#)

Designed by [pnts](#)

Powered by [WordPress](#)

☺